

Stanowisko Kapituły w sprawie przyznania Nagrody Komitetu Nauk o Kulturze PAN za wybitne osiągnięcia naukowe z zakresu kulturoznawstwa za rok 2021

NAGRODA IM. WOJCIECHA J. BURSZTY ZA NAJLEPSZĄ MONOGRAFIĘ Z ZAKRESU KULTUROZNAWSTWA

Kapituła Nagrody po zapoznaniu się z nadesłanymi monografiemi, z opiniami wnioskodawców oraz po dyskusji, postanowiła jednomyślnie nie przyznawać nagrody w tej kategorii. Zdaniem Kapituły żadna z nadesłanych prac nie spełniała w pełni regulaminowego warunku, jakim jest znaczący wkład w rozwój kulturoznawstwa jako obszaru badawczego, i nie charakteryzowała się oryginalnością tematyki i nowatorstwem zastosowanych metod.

NAGRODA IM. ANNY ZEIDLER-JANISZEWSKIEJ ZA NAJLEPSZY DEBIUT KSIĄŻKOWY Z ZAKRESU KULTUROZNAWSTWA

Kapituła Nagrody po zapoznaniu się z nadesłanymi monografiemi, z opiniami wnioskodawców oraz po dyskusji, postanowiła jednomyślnie przyznać Nagrodę im. Anny Zeidler-Janiszewskiej za najlepszy debiut książkowy z zakresu kulturoznawstwa **pani dr Katarzynie Szkaradnik za książkę *Historia jako narracja w tekstach Jana Szczepańskiego, Józefa Pilcha i Jana Wantuły* (Universitas, Kraków 2021).**

Uzasadnienie

Pani dr Katarzyna Szkaradnik uprawia „antropologię literatury zorientowaną na kontekst kulturowy”, co pozostaje w zgodzie z wykształceniem badaczki, która ukończyła studia zarówno na kierunku kulturoznawstwo, jak i filologia polska. Rekomendowana do nagrody książka jest bardzo erudycyjna, treściowo gęsta, zawierająca niezwykle ciekawy materiał badawczy i oferująca świeże interpretacje i błyskotliwe spostrzeżenia. Książka pani dr Szkaradnik jest wybitną monografią problemową lokalnego doświadczenia zapisanego w tekstach autobiograficzno-testymonialnych trzech intelektualistów ze Śląska Cieszyńskiego. Choć są to teksty należące do archiwum polskiej pamięci kulturowej, kunszt i wielodyscyplinowa kompetencja autorki przekonują, że nie ma nieciekawych tekstów źródłowych, są tylko nieciekawe, albo - jak w przypadku tej pracy - arcyciekawe, wartościowe merytorycznie, inspirujące do podobnie zakrojonej głębokiej i wieloaspektowej kulturoznawczej analizy ich odczytania.

Celem badawczych zabiegów pani dr Szkaradnik jest ukazanie innego spojrzenia na polską kulturę i tożsamość dzięki analizom pisarstwa nietypowych, jeżeli chodzi o pochodzenie i doświadczenie historyczne, bohaterów książki: Jana Szczepańskiego, Józefa Pilcha i Jana Wantuły. Autorka zasadnie wprowadza perspektywę porównawczą, a wyjaśniając swój wybór wskazuje, że autorów tych „łączą stosunki rodzinne albo przyjacielskie, chłopskie

pochodzenie, miejsce urodzenia (Ustroń), wyznanie ewangelicko-augsburskie, w konsekwencji zaś (...) pewien habitus i kluczowe wątki myślowe”.

Warto docenić, że pani Szkaradnik – jako przedstawicielka młodego pokolenia, podejmuje problemy zdałoby się wielokrotnie przepracowane, jak kwestie inności, inkluzji i ekskluzji rozważanych w kontekście pogranicza i odrębności religijnej. Są to zagadnienia stale aktualne i ważne – jakże ważne w dzisiejszych czasach. Istotny jest też przeprowadzony w pracy zabieg „dekolonizacji prowincji” i dowartościowania „literatury regionalnej”. Warto też wesprzeć dr Szkaradnik w jej wysiłkach zwrócenia się ku historii lokalnej i ukazywaniu jej np. przez pryzmat (auto)biografii, co pozwala uwypuklić ciekawe wątki związane z często trudnymi kwestiami przepracowywania przeszłości, problemów tożsamościowych czy inkulturacji. Za ważne też uważamy poszukiwanie w pisarstwie analizowanych autorów nie tyle budujących przestrzenie negatywności pęknięć, zerwań i braków (co było charakterystyczne dla ujęć postmodernistycznych), ile raczej wątków „scalających i stabilizujących”, budujących harmonię.

Jeżeli chodzi o metody badań podjętej w książce problematyki, Autorka umiejętnie wykorzystuje podejścia wypracowane przez kulturową teorię literatury i antropologię literatury, badania pamięci, narratywizm, nowy historycyzm, inspirując się także geopoetyką.

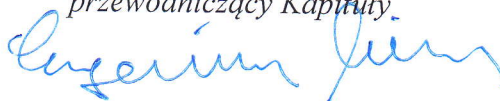
W kontekście obecnych zainteresowań humanistyką ekologiczną i geohumanistyką szczególnie ciekawy i świeży jest rozdział VIII „Figury biografii, czyli między czasem natury a czasem kultury”. Idea „prozy korzennej” czy „literatury korzennej” została przez autorkę potraktowana wyjątkowo. Określenie to wskazuje bowiem na specyficzny subtyp literatury, który – jak sugerują świetne w tym rozdziale analizy pani Szkaradnik dotyczące kwestii relacji pomiędzy naturą i kulturą, zakorzenienia i „ugruntowania”, figury drzewa, metafor vegetacyjnych (m.in. świetna metafora szczepienia i ogrodu), mogą dostarczyć całego arsenału narzędzi interpretacyjnych dla badań tego typu literatury. Inny ciekawy fragment to rozważania prowadzone w podrozdziale „Być jak Indianie” oraz „Stawać się sobą, czyli innym”, gdzie autorka rozważa porównanie Ślązaków do Indian w nawiązaniu do budowanych przez Szczepańskiego analogii.

Pani dr Katarzyna Szkaradnik jest świetnie zapowiadającą się i nieprzeciętną badaczką. Jeszcze przed doktoratem, Pani Szkaradnik była redaktorką lub współredaktorką 6 tomów, wielu artykułów naukowych opublikowanych w czołowych polskich czasopiśmie naukowych takich, jak: „Konteksty: Polska Sztuka Ludowa”, „Kultura i Społeczeństwo”, „Pamiętnik Literacki” czy „Przegląd Kulturoznawczy”. Od wielu lat współpracuje ponadto z poczytnym pismem „artPapier” (gdzie jest autorką 70 omówień filmów i książek). Za osiągnięcia naukowe i aktywność pani dr Szkaradnik była wielokrotnie nagradzana i wyróżniana, m.in. stypendiami Rektora Uniwersytetu Śląskiego oraz Marszałka Województwa Śląskiego.

Nagroda im. Anny Zeidler-Janiszewskiej za najlepszy debiut książkowy z pewnością przyczyni się nie tylko do promocji pani dr Szkaradnik, lecz także tematyki prowadzonych przez nią badań dotyczących kultury lokalnej, oraz zastosowanych tam interpretacji i podejść. Mogą one służyć jako powtarzalne procedury badawcze i zostać wykorzystane przez innych

badaczy zajmujących się podobną problematyką. Pani dr Szkaradnik to wyróżniająca się przedstawicielka polskiego kulturoznawstwa młodego pokolenia.

przewodniczący Kapituły

prof. dr hab. Eugeniusz Wilk

6 września 2022 r.